

**ЮВІЛЕЮ НАОМА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ
(ДО 100-РІЧЧЯ КДХІ, 1917–2017 рр.)...**

**НЕЗАБУТНІ СПОГАДИ ПРО ЛІТНЮ ПРАКТИКУ В КАНЕВІ
СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ КДХІ — 1947 р.**

У повоєнний 1946 рік кияни Зоя Самойленко і Вадим Одаїник, молодість яких пройшла в страшних умовах Другої світової війни, склали іспити до Київського державного художнього інституту. Там вони навчалися у чудових фахівців: С. Григор'єва, К. Єлеви, В. Костецького, І. Штільмана. Творчість цієї талановитої родини значно збагатила національну спадщину — завдяки патріотизму Зої та Вадима Одаїників, у родині залишилися численні фотографії молодої закоханої пари на етюдах, в інституті, на Хрещатику...

Спогади зі знайденого зошита моєї мами, Зої Самойленко-Одаїник.

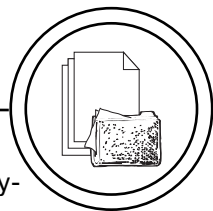
Розповідь перша... Практика...

(Була спекотна, задушлива ніч 47 року. Ми, я і мій...)

Був 47 рік. Ми, майбутні художники, а нині студенти першого курсу Київського державного художнього інституту, були на практиці в Каневі (знаменитому Каневі, який знаходиться на високій кручі, що оспівана Тарасом Шевченком).

Практика проходила не в самому місті, а в селищі, званому Бессарабією. Тут же був і причал і тимчасове «збіговисько» вecho-

рами, так називали маленький базар. Продавали тут в основному в'ялену рибу, кавуни, дині, яблука, а коли сутеніло на березі хвилі грали з лушпинням від насіння і кавуновими шкірками. Життя наше було веселе, молоде, але голодне. Годували нас супом без картоплі, пшоном, зеленню і тюлькою. Тюлька видавала Сіма, красива жінка років 30, до якої вечорами приходив такий же красивий моряк — капітан. І ще 3 рази на тиждень привозили на самохідній баржі хліб. Цю баржу ми виглядали щодня. З самого ранку стояли на березі і чекали, чи не з'явиться на горизонті самохідна баржа. А на ній мав бути наш однокурсник, точніше студент старшого курсу Югай, з довгоочікуваним хлібом. Якщо баржі не було, ми йшли хто до ще зеленої груші, а хто до шовковиці. Жили ми в одному довгому бараці, без стелі, розділеному на дві половини і маленьку прибудову для Сіми. В одній половині жили дівчата, яких було рази в чотири менше, ніж хлопців, в іншій половині — хлопці. Чутність була ідеальна. Жоден секрет не приховати, навіть якщо доводилося говорити пошепки, всі все чули.

Під дахом вилися ластівки, і коли світало, вони починали свою веселу метушню. Щовечора після роботи ми переправлялися на лівий берег Дніпра, розпалювали велике вогнище, стрибали через нього, грали в пальники, і ніхто б не сказав, що деяким з нас було вже під 40 років і вони пройшли одну з найстрашніших воєн, яка спопелила половину нашої країни.

Настав день, коли нашому керівництву стало нічим нас годувати, і вони вирішили направити нас закінчувати практику у колгосп. Нас всіх розподілили по домівках, мене і мого чоловіка (нам було тоді по 20 років), направили в сім'ю до молоденької вчительки, у якої було троє маленьких дітей. Старшому було років 8, молодші слухали його у всьому, смішні такі. Рано вранці вона готувала їжу для дітей, а потім йшла до вечора на роботу в поле.

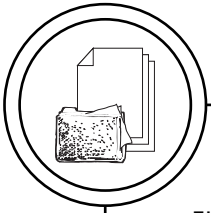
Ночі були задушливі і жаркі, ми з Вадимом спали в саду під великою шовковицею. На нас дивилося глибоке синє небо усипане зірками, тихо-тихо стрекотів цвіркун і тільки часом, порушуючи тишу, падала на нас, налита соком шовковиця. З одного боку росла кукурудза, а з іншого була могила загиблих на війні солдатів. Я, чомусь, дуже боялася дивитися туди.

Рано вранці, коли всі ще спали, ми йшли на етюди, а коли поверталися, господині будинку

вже не було. І ми починали готувати сніданок. До того, що приготувала господиня дітям, ми не торкалися. Нам в колгоспі видавали борошно, я брала його, додавала води, солі і замішувала тісто, а цим часом Вадим розводив на дворі багаття, ставив дві цеглинки, на них сковорідку, а я випікала на ній коржики. А поруч сиділи діти і чекали ласощів. Коли тісто пропікалося, я перевертала його на інший бік, після чого, хто вправніший був, той першим коржик і хапав. Коржики були напівсирі і з них стирчали, як у їжачка, лушпиння від пшениці. Борошно треба було просіювати, а я, миська мешканка, не знала цього. Називали ми цей коржик «ляпацаники», а назвав їх так один із синів вчительки. Пам'ятали ми «ляпацаники» все своє життя, для мого Вадима вони залишилися найбільшими ласощами. І все ж, таких смачних, як були там, я ніколи більше не змогла зробити.

Одного разу (це було вже в кінці місяця) ми сиділи в хаті і перебирали наші етюди. Аж раптом у двері постукали. На порозі стояла худенька (а в той час повних і не було) літня жінка. Визначити її вік було важко. В руках вона тримала маленький вузлик. Потім поклатла його на лавку і сказала:

— Дітки, зробіть мені ласку, намалюйте мені мого синочка, який загинув.

— Ми цим ніколи не займались, і не знаєм як.

— Ну дуже вас прошу, у мене і фото є.

Вона вийняла з вузлика маленьку фотографію розміром з листівку, на ній була зображена група дітей. Вона тицьнула пальцем в маленьку фігурку хлопчика. У нього на півголови був натягнутий кашкет, з-під якого виглядало тільки підборіддя хлопчика, більше нічого не було видно. Схоже, коли знімали, сонце сильно сліпило очі і хлопчик закрив їх кашкетом.

— Бабуся, ми нічого не зможемо зробити, обличчя зовсім не видно.

— Ну дуже прошу вас, у мене крім цієї фотокартки нічого нема. А він був у мене єдиним сином.

Як не переконували ми її, нічого у нас не вийшло, довелося поступитися.

— Ну так розкажіть, який він був?

— Був він дуже красивий, очі у нього були сині-сині, а волосся чорне-чорне, намалюйте, дуже вас прошу!

— Добре, бабусю, зробимо, як зможемо.

Взяли папір, акварель і написали портрет юнака, з блакитними очима і з чорним-чорним волоссям.

Через кілька днів вона знову прийшла, голос її тремтів від хвилювання.

— Ну, що, намалювали?

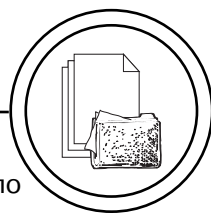
— Так, але ми не знаєм, чи схожий він вийшов, — відповіли ми і показали їй рисунок.

Як найдорожчу реліквію, взяла вона цей портрет, довго дивилася на нього. І раптом, притиснувши до серця, заголосила:

— Ой, синочку мій ріднесенький, як же ж ти змінився!

І ще дуже довго нам чулися у відкриті двері її голосіння. Вона йшла до себе, притиснувши малюнок до серця. На душі було важко, серце розривалося від жалю до тієї, яка все життя буде плакати і ділитися своїми бідами з образом, в який втілювався її син, напевно, зовсім не схожий на себе.

Наступного дня ми їхали додому. Босоніжки, які майже на всі гроші я купила на початку практики і, які я залишила на ганку, з'їли хробаки. Мабуть шкіра була погано вироблена. Речі наші залишилися на базі, та й не було в мене більше нічого, крім цих босоніжок. А від села до Канева було 20 км, та ще до бази було кілометра 4. Звалили ми на плечі етюдники, полотна і півмішка зелених груш, які нам дала господиня в дорогу, і вирушили до Канева. Єдина теніска Вадима порвалася, точніше вона була моя, але Вадику вона дуже подобалася і він її носив. Правда вона була на нього замала, тому швидко зносилася і порвалася, а іншого одягу у нас не було. Видовище було диво-

вижне: йдемо ми по дорозі, я — босоніж, а він — надівши на голе тіло піджак, на бортах якого красувалися два ордени вітчизняної війни та червоної зірки і гвардійський значок, яким він дуже пишався. Але нам пощастило, нас підбрала вантажівка, скоротивши тим самим нашу подорож. Приїхали ми в Канів, прямо на базар, і оскільки у нас залишилася ще трохи стипендії — 25 руб. (ми отримували по 250 руб. в місяць), було вирішено придбати глечик молока, що ми і зробили. Коли Вадим почав пити з глечика молоко, почалася сильна злива, я одразу ж втекла і сховалася під навіс. Залишилися на ринку двоє — бабка молочниця і Вадим. Йому було шкода молоко залишати, а бабка боялася його під навіс впускати, раптом глечик поцупить, надто дивний у нього вигляд був. Так вони і стояли під

дощем, поки все молоко не було випито. Після цього ми вирішили піти в перукарню. Вадим сидів там по пояс голий, оскільки піджак довелося зняти. Та перукар виявився дуже добрий і з гумором. У нас залишалися ще гроші, страшенно хотілося їсти і ми вирішили піти в ресторан (гуляти, так гуляти). Замовили по яєчні (з хлібом або без, не пам'ятаю). Ми звалили в кут весь наш вантаж і сіли «бенкетувати».

Люди, що сиділи за столиками, посміювалися, дивлячись на нас, а нам було байдуже, адже ми були такі молоді! Трохи підкріпившись, ми пішли на базу. Йти було все важче, а викидати півмішка з грушами було шкода. Коли ми прийшли, всі вже були в зборі і чекали на нас. Побачивши мішок з грушами, голодні однокурсники не зволікали. Вони накинулися на наші груші і через півгодини, від них нічого не залишилося...

*О. В. Одайник, Заслужений художник України,
доцент, ВПІ НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського»*